

information about contemporary art has more features in creating the conditions for mass media, unlike other forms of exposure, such as traditional art exhibitions. Conducting Biennale not only promotes creative exchange between artists and curators, but also allows for dialogue and integration of different cultures in a single artistic process. Acute social problems, unlimited stated topics, the implementation of international dialogue, demonstrating originality regional art, sensitive response to the emergence of new technologies in art, exercise as part of the curatorial strategies, and finally, the interaction of different arts into a single art space aspects inherent Biennale as an artistic phenomenon. These features are the main reasons that explain the growing needs in the implementation of this type of art projects in various regions.

The auditorium demand to conduct biennial dictated by a number of cultural and socio-economic factors, social and political resonance of these projects also applies to tourism and diplomacy. Biennial have a significant impact on the global art market, representing the circle most popular artists and their works, creating supply and demand for these or other art projects. Over the past ten years for its cultural influence and publicity Biennale, if not surpassed museums and exhibition centers, then, at least, were with them entirely on one level. Questions precedent Biennale explored in his works such domestic and foreign art, culture, philosophers and sociologists, as Boris Groys, B. Miziano, K. Tar, M. Mankovska, David Vilenskiy, G. Litychevskiy. There are many articles published and monographs Ibrayeva V., I. Yuferova, N. Ahmedova. These authors, studying the problem of space-time coordinates in various cultural art events, saw which way the interaction space directly Arts Biennale of Contemporary Art, taking into account other artistic processes and phenomena. That is why studding of Biennale as a special type of synthetic art space has allowed to identify different types of interaction of arts in single artistic space, which is important for existing synthesis theory in art criticism.

Key words: biennale, model, synthesis, contemporary art, innovation, mass communication, updating, dialogue, identity, curatorial strategy, integration.

Надійшла до редакції 29.10.2015 р.

УДК 78.06(477.44)

Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри філософії та гуманітарних наук
Вінницького національного технічного університету

ОРКЕСТР НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ВІННИЦЬКОГО УЧИЛИЩА КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ ІМ. М. Д. ЛЕОНТОВИЧА: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Простежено становлення та розвиток оркестру народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Леонтовича. Охарактеризовано інструментальний склад та репертуар колективу, висвітлено активну музично-просвітницьку й концертну діяльність, відзначено високу професійну майстерність виконавців.

Ключові слова: оркестр народних інструментів, репертуар, інструментальний склад, виконавці, жанр.

У сучасних складних умовах функціонування української музичної культури важливим є звернення до творчості провідних мистецьких колективів, які відроджують і розвивають культурні традиції, що є духовним надбанням нації. До таких належать і оркестри народних інструментів, творча діяльність яких має важливе значення для розвитку музичної культури України.

У народно-оркестровому виконавстві поряд із професійними та аматорськими оркестрами народних інструментів існують і навчальні оркестри подібного типу. Це колективи музичних академій, університетів культури, музичних училищ, училищ культури тощо. Вони є творчими лабораторіями, де здійснюється експериментальна робота щодо формування інструментального складу, оновлення репертуару. Завдяки чітко спланованій навчально-виховній роботі підвищується виконавська майстерність оркестрантів; студенти мають змогу познайомитися з кращими зразками симфонічної музики, опанувати мистецтво колективної гри, досягнути багатоголосне і багатотемброве звучання, розвивати аналітичне музичне мислення, формувати естетичний смак.

Специфіка навчального полягає в тому, що, вирішуючи головне завдання колективного виконавства, він, водночас, є базою диригентської практики. Творчій діяльності цих колективів притаманна орієнтація на професіоналізм зі збереженням кращих академічних традицій оркестрового жанру.

Прикладом такого колективу є оркестр народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Леонтовича. Попри те, що оркестр є помітним явищем у музичному житті Вінниччини, його творчість залишається майже недослідженою. Історія розвитку колективу висвітлюється у праці, присвяченій 50-річчю цього училища; деякі відомості про оркестр знаходимо в замітці журналіста Ю. Сегеди. Тож *метою даної статті є простежити становлення, розвиток, особливості творчої діяльності цього оркестру.*

Історія колективу сягає 1958 р.; саме тоді було створено Вінницьке музичне училище і організовано оркестр народних інструментів. Його художнім керівником і диригентом став талановитий музикант і педагог В. Стрельбицький. Митець до роботи в училищі був артистом Миколаївського оркестру народних інструментів, здобувши освіту в Одеській державній консерваторії ім. А. Нежданової. 1960 р. оркестр очолив випускник Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського А. Васильченко [6].

Із 1962 р. художнім керівником і диригентом оркестру народних інструментів цього училища став А. Ряполов, який вищу музичну освіту здобув у Харківській державній консерваторії. Високий фаховий рівень і талант митця стали основою професійного зростання колективу. Роботі з оркестром талановитий музикант і педагог віддав 36 років. Художні принципи А. Ряполова ґрунтувалися на розширенні й оновленні репертуару шляхом використання в оркестрі перекладень класичної та обробок народної музики; формуванні інструментального складу; злагодженості оркестрового звучання.

Творча діяльність колективу була різнобічна: він виконував інструментальні твори, різні за стилем, жанром і характером, супроводжував виступи солістів-співаків та інструменталістів. Оркестр був базою диригентської практики.

Складовою будь-якого оркестру є його інструментальний склад. В цьому оркестрі – це народно-оркестрова група струнно-щипкового типу, основою якого є домровий секстет.

До середини 1990-х років у складі оркестру налічувалося 100 виконавців. Струнно-щипкові (домри-прими I – 15, домри-прими II – 15, домри-альт – 20, домри-тенор – 20, домри-бас – 4, домри-контрабас – 4, балалайки-прими – 4, балалайки-секунди – 2, балалайки-альт – 2, бандура – 1, клавішні гуслі – 1); духові (флейта, гобой, кларнет, труба), баяни (баян I, баян II, баян-альт, баян-тенор, баян-бас, баян-контрабас); ударні (литаври, великий барабан, тарілки, трикутник, бубон). Як епізодичні інструменти в оркестрі представлені фортепіано, скрипка, сопілка та ін. [3].

Провідне місце у репертуарі колективу посідали перекладення класичної музики українських, російських і зарубіжних композиторів, виконання яких залишається важливим, оскільки дає змогу ознайомитися з жанрово-стилістичними особливостями класичної музики і сприяє підвищенню художньо-мистецького рівня студентів. У творчому доробку оркестру великі циклічні твори (концерт, рапсодія, фантазія, сюїта), концертні мініатюри, обробки народного мелосу, акомпанемент співакам.

Перекладення творів класичної та народної музики для оркестру, акомпанемент вокалістам і інструменталістам здійснював керівник і диригент колективу. Творча спадщина митця становить майже 360 творів української та зарубіжної музики. Створюючи партитури для оркестру, А. Ряполов намагався зробити твори зручними для виконання на кожному інструменті й максимально розкрити тембральну колоритність оркестрового звучання [3]. Аналізуючи концертні програми оркестру попереднього періоду, помітно, що особлива увагу в діяльності колективу зверталася на популяризацію ідейних творів радянських композиторів і музики російської класичної спадщини. Творів української тематики у репертуарі колективу було небагато.

Творча діяльність оркестру була інтенсивною. Колектив брав участь у фестивалях і конкурсах, що проводилися у м. Києві, виступав із концертами в музичних школах, підприємствах, військових частинах Вінниці, Тульчина, Хмільника та інших міст і сіл області. У 1967 р. колектив виборов I місце у конкурсі серед народних оркестрів музичних училищ України [3]. Участь у різноманітних мистецьких заходах, наявність різних виконавських форм (сольна програма, акомпанемент солісту-вокалісту, інструменталісту), жанрово-стильова розмаїтість репертуару є свідченням активної творчої діяльності колективу.

Із 1998 р. в історії оркестру розпочинається новий етап, колектив очолює заслужений діяч мистецтв України Г. Мурашенко. Висока майстерність, організаторські здібності митця є тією генеруючою силою, завдяки якій оркестр творить і досягає успіху. У процесі роботи Г. Мурашенко ретельно опрацьовує партитури, внутрішньо оволодіває ними; відчуває образ і допомагає в його відтворенні оркестрантам, відзначається умінням втягнути у творчий процес виконавців. Під час репетицій він здійснює детальну роботу над фразуванням і виразністю музичних пластів, намагається охопити єдине ціле через роботу над мікроструктурами, працює над досягненням ідеального ансамблю. Художні принципи керівника ґрунтуються на розширенні жанрово-стильової палітри репертуару та залученні оригінальних високохудожніх творів сучасних композиторів, органічному поєднанні народної і академічної традицій, використанні у складі оркестру різноманітного народного музичного інструментарію, досягненні злагодженості і тембральної колоритності оркестрового звучання.

Характерними ознаками цього оркестру сьогодні є довершеність інструментального складу, різнобарвність жанрово-стильової палітри репертуару, опора на національні традиції народного музикування, висока професійна майстерність виконавців. Зараз у складі оркестру – 64 виконавці.

Струнно-щипкові (домри-прими I – 8, домри-прими II – 8, домри-альт – 10, домри-тенор – 11, домри-бас – 4, домри-контрабас – 3, балалайки-прими – 3, балалайки-секунди – 2, балалайки-альт – 2, бандури – 3); духові (флейта), баяни (баян I, баян II, баян III, баян IV, баян фагот, баян туба); струнно-ударні (цимбали); ударні (литаври, великий барабан, тарілки, трикутник, бубон). Представлені й епізодичні інструменти – свиріль, сопілка, теленка, окарини, бугай та ін. [4].

Особливостями інструментального складу оркестру є повний оркестровий діапазон; значні технічні та художньо-виражальні можливості; повноцінність оркестрових груп щодо складу голосів, діапазону; динамічний баланс між оркестровими групами; широке застосування епізодичного інструментарію, що надає унікальності звучанню; можливість оркестру виконувати різноманітний репертуар. Але є чимало музичних інструментів, які не використовуються у згаданому оркестрі та інших подібних колективах. Їх дослідження і застосування обов'язково зумовить зміни у складі оркестру. Ці зміни пов'язані з історичним розвитком людства і спонукають до пошуків нових звучань. Так, приміром, В. Гуцал має намір ввести до складу оркестру торбан як сольний і акомпануючий інструмент, і удосконалити козацьку трубу (покращити її технічні і звуко-виражальні можливості) [2; 299]. Але М. Імханицький слушно зауважує, що введення до складу народного оркестру нових інструментів буде художньо виправдане лише тоді, коли вони, сприяючи розкриттю образного задуму композитора, допомагають повніше виявити специфіку традиційних інструментів, яскравіше показати їх національні витоки [5; 49]. М. Давидов щодо особливостей інструментального складу народного оркестру зазначає, що «пора розглядати оркестр народних інструментів як оригінальний різновид симфонічного оркестру, який, поступаючись класичною темброво-динамічною могутністю, має і свої жанрово-колеристичні особливості та неперевершені можливості вишуканого нюансування, виконавського інтонування, а головне – неповторний тембровий національний колорит» [1; 43].

Важливе місце в репертуарі аналізованому оркестру посідають перекладення класичних творів українських і зарубіжних композиторів, що характеризуються переосмисленням структурно-тематичного матеріалу; появою нових прийомів гри. Дослідники, характеризуючи тенденції розвитку сучасного репертуару для народних інструментів, відзначають появу нового жанрового різновиду перекладень – коли «первинний» художній образ твору розкривається новими звуковими барвами [7]. Виконання майстерно оркестрованих творів української і світової класики сприяє підвищенню мистецького рівня виконавців, розвитку їх художнього мислення. Поруч із цим до репертуару оркестру входять обробки народного мелосу, що презентують народно-інструментальну музику Поділля, Гуцульщини, Буковини, Закарпаття і відображають регіонально-локальні народні виконавські традиції. Важливе місце в репертуарі колективу посідають оригінальні твори для народного оркестру сучасних українських композиторів і керівників колективів, що відзначаються яскравим національним колоритом. Це композиції В. Гуцала, А. Дубини, М. Стецюна та ін. Окремий пласт у репертуарі оркестру становить естрадно-джазова музика, твори якої створені для популяризації народно-оркестрового виконавства. Їх авторами є Ю. Алжнев, В. Зубицький, В. Власов, О. Сокол та ін. Естрадно-джазовий народно-оркестровий репертуар відзначається індивідуалізацією композиторського стилю, перевтіленням стильових ознак жанру в народно-оркестровому виконавстві, використанням різноманітних виконавських прийомів гри, тембрових можливостей удосконалених інструментів. До репертуару оркестру входять супроводи вокалістам та інструменталістам – це перекладення класичної музики українських і зарубіжних композиторів, обробки українських народних пісень.

Загалом, порівнюючи репертуар, який виконував оркестр у 1970-1980-х рр. із тим, що виконує сьогодні, можна відмітити деякі тенденції у його розвитку. Зокрема, у репертуарі колективу збільшилася кількість оригінальних творів українських авторів, з'явилися композиції, написані для солюючих інструментів у супроводі оркестру (сопілка, скрипка, кобза, цимбали,), твори, в яких активно використовується епізодичний народний інструментарій (свиріль, окарини, теленка, бугай та ін.).

Отже, характерними стильовими ознаками творів, що виконує оркестр на сучасному етапі, є органічний синтез народної (використання фольклорних зразків, специфічних колористичних тембрів) та професійної традиції (перекладення творів української та світової класики, оркестрові обробки народного мелосу з використанням сучасних симфонічних методів мислення, застосування нових принципів тематичного розвитку). Це пов'язано зі збагаченням інтонаційного строю музики для оркестру – мелодики, гармонії, ладу, поліфонії, оркестровки, метро ритму тощо. Утім, сьогодні спостерігається нестача оригінальних, професійно написаних творів для оркестру, бракує концертного та навчального репертуару. Це пов'язано з незацікавленістю професійних композиторів народно-оркестровим жанром. Тому забезпечення колективу репертуаром лягає на плечі художнього керівника і диригента, який здійснює перекладення творів української та світової класики, естрадно-джазової музики, створює обробки народного мелосу. У його творчому доробку понад 100 зразків вітчизняної та зарубіжної музики.

Досить активною є концертна діяльність аналізованого оркестру. Колектив – учасник багатьох концертів, що відбуваються у Вінниці та інших містах України. Важливою мистецькою подією у музичному житті Вінниччини є щорічний звітний концерт оркестру народних інструментів у Великій залі училища, де колектив представляє велику концертну програму на два відділення.

У 2006 р. оркестр брав участь в урочистому відкритті I обласного фестивалю-конкурсу «Народні музики Поділля» в Немирові. У 2004 та 2008 рр. оркестр був учасником Звіту майстрів мистецтв та художніх колективів Вінниччини в Києві. А після виступу оркестру на концерті, проведеному з нагоди святкування 100-річчя Одеської державної музичної академії ім. А. Нежданової колектив отримав високу оцінку музичної громадськості. Свідченням високої виконавської майстерності навчального колективу стала його перемога на I Всеукраїнському конкурсі виконавців на народних інструментах ім. А. Онуфрієнка у Дрогобичі у 2007 р.

Поряд із сольною концертно-виконавською відзначимо й акомпаніаторську діяльність оркестру. Колектив активно співпрацює з академічним хором училища (худ. керівник – О. Бобошина), вокальним ансамблем «Мальви», солістами-вокалістами та інструменталістами. Висока професійна майстерність колективу спостерігається у виконанні акомпанементу співакам. Тут виявляється уміння диригента гармонічно поєднати звучання голосу з оркестром і створити для соліста природне музичне середовище, що допомагає розкрити образно-емоційний зміст виконуваного твору.

Отже, простеживши становлення і розвиток оркестру народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Леонтовича доходимо висновку, що цей навчальний колектив наближається за своїми ознаками до професійного. Яскравим свідченням цього є жанрово-стильова розмаїтість репертуару; довершеність інструментального складу; злагодженість оркестрового звучання; висока професійна майстерність виконавців; активна концертна діяльність.

Список використаної літератури

1. *Давидов М. А.* Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) : підручник / М. А. Давидов. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. – 419 с.
2. *Жолдак Б.* Музичні війни або талан Віктора Гуцала : худ.-докум. повість / Б. Жолдак – К. : Криниця, 2004. – 416 с.
3. *Інтерв'ю з керівником оркестру народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича А. Ряполовим від 25.04.2015* // Приватний архів Сідлецької Т. І.
4. *Інтерв'ю з керівником оркестру народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Г. Муращенком від 15.05.2015* // Приватний архів Сідлецької Т. І.
5. *Имханицкий М.* Новые тенденции в современной музыке для русского народного оркестра : учеб. пособие / М. Имханицкий. – М. : ГМПИ им. Гнесиных, 1981. – 80 с.
6. *50 років Вінницькому училищу культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.* – Вінниця : ДП «Держ. картограф. ф-ка», 2008. – 176 с.
7. *Пасічняк Л.* Перекладення (аранжування) як складова сучасного репертуару академічних народно-інструментальних ансамблів України / Л. Пасічняк // Вісник Прикарпат. ун-ту. Серія «Мистецтвознавство». – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – Вип. VII. – С. 190–198.
8. *Сегеда Ю.* Оркестр, яким пишається Поділля / Ю. Сегеда // Вінниччина. – 2009. – 7 жовт. – С. 4.

References

1. *Davidov M. A.* Istoriya vikonavstva na narodnih instrumentah. (Ukrayinska akademichna shkola) : pidruchnik / M. A. Davidov – K. : NMAU im. P. I. Chaykovskogo, 2005. – 419 s.
2. *Zholdak B.* Muzychni viyni abo talan Viktora Gutsala: hudozhno-dokumentalna povist / B. Zholdak. – K. : Krinitsya, 2004. – 416 s.
3. *Interv'yu z kerivnikom orkestru narodnih instrumentiv Vinnitskogo uchilishcha kulturi i mistetstv im. M. D. Leontovicha Anatoliem Ryapolovim vid 25.04.2015.* – Tekst zberigaetsya v osobistomu arhivi Sidletskoyi T. I.
4. *Interv'yu z kerivnikom orkestru narodnih instrumentiv Vinnitskogo uchilishcha kulturi i mistetstv im. M. D. Leontovicha Gennadiem Muraschenkom vid 15.05.2015.* – Tekst zberigaetsya v osobistomu arhivi Sidletskoyi T. I.
5. *Imhanitskiy M.* Novyye tendentsii v sovremennoy muzyke dlya russkogo narodnogo orkestra : ucheb. pos. / M. Imhanitskiy. – M. : GMPI im. Gnesinyih, 1981. – 80 s.
6. *50 rokiv Vinnitskomu uchilishchu kulturi i mistetstv im. M. D. Leontovicha.* – Vinnitsya : DP «Derzh. Kartograf. F-ka», 2008. – 176 s.
7. *Pasichnyak L.* Perekladennya (aranzhuvannya) yak skladova suchasnogo repertuaru akademichnih narodno-instrumentalnih ansambliiv Ukrayini / L. Pasichnyak // Visnik Prikarpat'skogo universitetu. Seriya «Mistetstvovnavstvo». – Ivano-Frankivsk : Play, 2004. – Vip. VII. – S. 190–198.
8. *Segeda Yu.* Orkestr, yakim pishaetsya Podillya / Yu. Segeda // Vinnichchina. – 2009. – 7 zhovt. – S. 4.

Сидлецкая Татьяна Ивановна, кандидат искусствоведения, доцент, кафедры философии и гуманитарных наук Винницкого национального технического университета

Оркестр народных инструментов Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича: история становления и развития

Прослеживается становление и развитие оркестра народных инструментов Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Леонтовича. Дана характеристика инструментального склада и репертуара коллектива, освещается активная музыкально-просветительская и концертная деятельность, отмечается высокое профессиональное мастерство исполнителей.

Ключевые слова: оркестр народных инструментов, репертуар, инструментальный склад, исполнители, жанр.

Sidletska Tetyana, kandydat mystecztvoznavstva, docent kafedry filosofiyi ta humanitarnykh nauk Vinnytz'kogo nacional'nogo texnichnogo universytetu

The orchestra of folk instruments Vinnitsa College of Culture and Arts named after M. D. Leontovich: history of formation and development

The article is devoted to the formation and development of folk instruments orchestra Vinnitsa College of Culture and Arts named after M. D. Leontovich. It was found out that the folk orchestra of this educational establishment was organized in 1958. It was characterized instrumental staff of orchestra. Ascertained that the folk orchestra Vinnitsa College of Culture and Arts is a national-orchestral collective stringd-plucked type, based on a domra-sextet. It was determined the features instrumental orchestra. To them belong complete orchestral range; considerable technical, and artistically-expressive feasibilities; a full value of orchestral groups is in relation to composition of voices, range; dynamic balance is between orchestral groups; wide use of episodic tool that gives to the unicity and uniqueness to sounding of orchestra; possibility of orchestra to execute a various repertoire (from folk music – to the standards of the world classics). Revealed the characteristic signs of repertoire of collective, that is marked a genre-stylish variety, are exposed. Setting to of classic works of the Ukrainian and foreign composers, treatment of folk melos enter to him, original works for the folk orchestra of the modern Ukrainian composers, vaudeville-jazz music, accompaniments to the vocalists and instrumentalists.

Elucidated the active musical education and concert orchestra of folk instruments Vinnitsa College of Culture and Arts named after M. D. Leontovich. It is found out, that the performances of orchestra take place in many cities of Ukraine and got the high estimation of musical public.

It is marked that an orchestra of folk instruments Vinnitsa College of Culture and Arts named after M. D. Leontovich is approached on the characteristic signs to professional. Sharp evidence of it is genre-stylish variety of repertoire; perfection of instrumental composition; harmony of the orchestral sounding; high-class professional workmanship of performers; active concerto activity.

Key words: orchestra of folk instruments, repertoire, instrumental composition, performers, genre.

Надійшла до редакції 10.11.2015 р.

УДК 37.018.53:246.3

Дундяк Ірина Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

СУЧАСНІ ЛІТНІ ІКОНОПИСНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

Здійснено огляд сучасних літніх іконописних шкіл України; проаналізовано структуру навчання, особливості програм викладання, особистості майстрів, педагогів тощо. Особливу увагу звернено на програми Іконописної школи «Радруж» Українського Католицького університету.

Ключові слова: релігійне мистецтво, церковне мистецтво, навчальні заклади, іконописні школи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Внаслідок історичних реалій, релігійна освіта в Україні була практично знищена, але зараз триває процес її відновлення. Особливої дослідницької уваги потребують заклади, де готують митців у галузі церковного мистецтва, адже від якості викладання у цьому напрямі залежить якість і зміст майбутнього цього мистецтва. Останнім часом спостерігаємо пошквалювання та поширення такого явища, як літні іконописні школи. Спробуємо його проаналізувати. Поза дослідницьким полем залишаємо іконописні майстерні при монастирях, де працюють монахи та послушники і беремо до уваги лише ті іконописні школи, де відбувається навчання для широкого кола громадськості.

Аналіз досліджень і публікацій. Літні іконописні школи – нове явище в українському церковному мистецтві, пов'язане з відродженням втраченої за радянських часів традиції іконопису